

**UCHWAŁA NR XLII/302/2017
RADY MIASTA OSTRÓW MAZOWIECKA**

z dnia 20 grudnia 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla
Miasta Ostrów Mazowiecka na rok 2018.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1875), art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 487 z późn. zm.), uchwala się co następuje:

§ 1.

W celu realizacji działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, Rada Miasta przyjmuje Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Ostrów Mazowiecka na rok 2018, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Zbigniew Krych

Załącznik do uchwały Nr XLII/302/2017

Rady Miasta Ostrów Mazowiecka

z dnia 20 grudnia 2017 r.

MIEJSKI PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA OSTRÓW MAZOWIECKA NA ROK 2018

Spis treści:

- I. Wprowadzenie**
- II. Charakterystyka występowania zjawiska uzależnienia od alkoholu. Diagnoza problemów. Wnioski**
- III. Zasoby**
- IV. Cele programu**
- V. Zadania programu i planowane działania w roku 2018**
- VI. Źródła finansowania programu**
- VII. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i zasady jej finansowania**

I. WPROWADZENIE

Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Ostrów Mazowiecka, zaplanowany na rok 2018 określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych, wynikających z używania alkoholu. Zasady realizacji i planowane działania są dostosowane do lokalnych potrzeb i możliwości w oparciu o zasoby instytucjonalne i kadrowe Miasta Ostrów Mazowiecka. Program jest zgodny z kierunkami działań oraz z celami operacyjnymi określonymi w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016 – 2020. Program jest skorelowany ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ostrów Mazowiecka na lata 2016 – 2022, z Miejskim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 oraz Miejskim Programem Przeciwdziałania Narkomani dla Miasta Ostrów Mazowiecka na lata 2018 - 2020.

Napoje alkoholowe stanowią w sposób stały od lat najbardziej rozpowszechnioną substancję psychoaktywną nie tylko wśród młodych ludzi, ale także osób dorosłych. Program spełnia kryterium legalności (stworzenie programu zostało poprzedzone diagnozą problemów lokalnych), realizacja zadań wynika z aktualnych potrzeb i problemów, jakie zostały zdiagnozowane w przeprowadzonym dla Miasta Ostrów Mazowiecka w 2017 r. badaniu społecznym „Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych”.

Program jako element polityki społecznej, zdrowotnej i spraw związanych z zapewnieniem mieszkańcom bezpieczeństwa, uwzględnia systemowe działania prewencyjne, oparte o podstawy naukowe. Ponieważ wyniki dotyczące używania alkoholu przez dzieci i młodzież wskazują, iż w niektórych przypadkach do inicjacji alkoholowej dochodzi w wieku szkolnym uznano, że najbardziej efektywne będzie kontynuowanie działań wspierających nauczycieli w prowadzeniu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.

Zadania programu będą realizowane także poprzez sprawdzone i skuteczne strategie adresowane nie tylko do dzieci i młodzieży lecz wszystkich mieszkańców, również niepijących. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podkreśla, iż szkód wynikłych z działania alkoholu nie można przypisywać wyłącznie osobom pijącym czy uzależnionym lecz całej populacji. W związku z powyższym działania zaplanowane w programie nie zawężają się do grup ryzyka lecz angażują całą społeczność lokalną.

Program ma zatem wymiar długofalowy, jest przedłużeniem dotychczas realizowanych programów, skupionych na przeciwdziałaniu uwarunkowaniom społecznym, sprzyjającym generowaniu problemów skorelowanych z piciem alkoholu.

Podstawę prawną do podejmowanych działań w zakresie profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych stanowią:

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875),
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 882),
6. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 2237),
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1492).

II. CHARAKTERYSTYKA WYSTĘPOWANIA ZJAWISKA UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU. DIAGNOZA PROBLEMÓW. WNIOSKI

Charakterystyka występowania zjawiska uzależnienia od alkoholu.

„Zgodnie z definicją WHO uzależnienie od alkoholu to stan psychiczny i fizyczny wynikający ze współdziałania żywego organizmu i alkoholu. Stan ten charakteryzuje się zmianami w zachowaniu i innymi następstwami, w tym zawsze przymusem ciągłego lub okresowego używania alkoholu po to, aby doświadczyć psychicznych efektów jego działania lub aby uniknąć objawów wynikających z jego braku, takich jak złe samopoczucie (dyskomfort). Zmiana tolerancji może ale nie musi towarzyszyć temu zjawisku. Człowiek może uzależnić się równolegle od alkoholu i innych środków ("Uzależnienia. Geneza, terapia i powrót do zdrowia" B. Woronowicz, 2009). Mechanizmy uzależnienia powstają na skutek intensywnego oddziaływania psychofizycznego alkoholu i stanowią podstawowe przyczyny patologicznego picia u osób uzależnionych oraz załamywania się prób powstrzymywania się od picia. Są aktywizowane przez negatywne stany emocjonalne i doświadczenia związane ze stresem oraz przez specyficzne okoliczności zewnętrzne („Psycho-bio-społeczna koncepcja uzależnienia od alkoholu” Jerzy Mellibruda, 1997).

Diagnoza problemów.

W 2017 r. dla Miasta Ostrów Mazowiecka zrealizowano badanie społeczne pod nazwą „Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych". Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta reprezentujących trzy lokalne środowiska:

1. dorośli mieszkańcy (grupa badawcza – 200 osób powyżej 18 rż.),
2. dzieci i młodzież szkolna (grupa badawcza – 388 uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej oraz 313 uczniów klas I-III gimnazjum),
3. sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu (grupa badawcza – 65 osób o średniej wieku 36 lat).

Dorosłych mieszkańców miasta poproszono o odpowiedzi, dotyczące między innymi:

- spożywania alkoholu oraz związanych z nim innych problemów społecznych,
- przemocy w rodzinie (przekonania dotyczące dzieci, zjawisko przemocy w rodzinie),
- cyberprzemocy i uzależnienia od internetu,
- hazardu.

W opinii 30% respondentów wiek inicjacji alkoholowej to 16 - 18 lat. 20% badanych po raz pierwszy sięgnęło po alkohol po uzyskaniu pełnoletności, zaś 23% przed ukończeniem 12 roku życia.

Prawie połowa badanych pije alkohol okazjonalnie - 25% kilka razy w roku, 24% kilka razy w miesiącu, 36% mieszkańców czyni to co najmniej raz w tygodniu, zaś 16% deklaruje abstynencję. Badani najczęściej spożywają jednorazowo 1 – 2 porcje alkoholu (0,5 – 1 butelkę piwa, 1 – 2 kieliszki wina lub 1 – 2 małe kieliszki wódki). 8% osób zadeklarowało spożycie ponad 10 porcji alkoholu (czyli więcej niż 5 piw, 2 butelki wina bądź więcej niż 300 ml wódki).

Postawy zdecydowanej większości mieszkańców względem alkoholu są prawidłowe. 86% uważa, że powinno się ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż. 74% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako stwarzające zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym. Opinie dotyczące dostępności alkoholu dla nieletnich są równo podzielone (łatwy dostęp – 49%, trudny dostęp - 51%). Tylko nieznaczny odsetek ankietowanych zdecydowanie uznał, że picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych (3%), prowadzenie samochodu po wypiciu niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne (2%) oraz, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu (2%).

W kolejnej części badania respondenci wypowiedzieli się w zakresie wychowania dzieci oraz zjawiska przemocy w rodzinie. Zdecydowana większość ankietowanych jest przeciwna stosowaniu kar cielesnych w procesie wychowania dzieci. Ponad 50% uważa, że stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem. Raport porusza również bardzo istotną kwestię występowania zjawiska przemocy w rodzinie. W tym zakresie wyniki badań są niepokojące, ponieważ 28 % respondentów uznała, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie. Znaczna większość badanych osób 78 % twierdzi, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Jest to w części prawdziwe, gdyż spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Większość respondentów zgodnie sprzeciwiała się stwierdzeniom, że przemoc w rodzinie to prywatna sprawa i nikt, również policja, nie powinien się wtrącać.

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety była cyberprzemoc i uzależnienie od internetu. Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Podstawowe formy tego zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Badania wykazały, że 35 % respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienie), a kolejne 6% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało. 36% dorosłych mieszkańców uważa, że zjawisko uzależnienia od internetu jest bardzo rzadkie w jego środowisku, jednocześnie 28% jest przeciwnego zdania twierdząc, że jest bardzo powszechne.

Hazard to „ukryty nałóg”, ponieważ bardzo łatwo ukryć symptomy uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współistnieje z innymi uzależnieniami, nadużywaniem alkoholu czy narkotyków. Mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej w przeważającej większości nie korzystali z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich.

Dzieci i młodzież szkolna ankietowani byli w zakresie problemów społecznych występujących w ich grupie wiekowej. Odpowiadali na pytania dotyczące między innymi:

- relacji z rówieśnikami oraz dorosłymi,
- używania alkoholu przez młodzież szkolną,
- przemocy i agresji w środowisku szkolnym,
- cyberprzemocy i uzależnienia od internetu,
- hazardu.

W badaniu uczniowie odpowiedzieli na pytania związane z uczęszczaniem do szkoły. Grupa rówieśnicza jest ważnym czynnikiem, który może mieć wpływ na ochronę bądź angażowanie się w niepożądane zachowania. Uzyskane wyniki są zadowalające: 89 % uczniów szkoły podstawowej i 95 % gimnazjalistów czują się dobrze w swojej klasie. 74 % uczniów szkół podstawowych i 31% gimnazjalistów nigdy nie było na wagarach, zaś tylko 1% uczniów podstawówek i 14% gimnazjalistów deklaruowało wielokrotne wagarowanie. Dodatkowym czynnikiem chroniącym dzieci i młodzież przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych są dobre relacje z dorosłymi, którzy stanowią dla nich oparcie i źródło wiedzy na temat niebezpieczeństw. Uczniowie miejskich szkół w ogromnej większości deklarują bardzo dobre i dobre relacje z opiekunami/rodzicami (łącznie 99 % uczniów szkół podstawowych i 96 % uczniów gimnazjum), oraz darzą zaufaniem swoich nauczycieli (81% uczniowie szkół podstawowych i 44% uczniowie gimnazjów).

W ankiecie uczniowie zapytani zostali o inicjację alkoholową. Ostrowscy gimnazjaliści na tle badań ogólnopolskich wypadają znacznie korzystniej - inicjację alkoholową ma za sobą 39%, średnia ogólnopolska wynosi 83,3%. 91% uczniów szkół podstawowych nigdy nie próbowało alkoholu. Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej wśród dzieci ze szkół podstawowych jest spożycie alkoholu z członkiem rodziny, natomiast gimnazjaliści najczęściej sięgali po alkohol na spotkaniu ze znajomymi, co jest potwierdzeniem dużego wpływu grupy rówieśniczej na młodego człowieka. W przypadku większości uczniów szkół podstawowych (89%) i gimnazjalistów (64%) kontakt z alkoholem był jednorazowy lub próbowali go kilka razy w życiu. Niestety, prawie jedna czwarta badanych uczniów szkół gimnazjalnych zadeklarowała, że spożywają alkohol kilka razy w miesiącu lub częściej. Najczęściej wypijanym rodzajem alkoholu jest piwo. Kolejnym zbadanym elementem była subiektywna ocena dostępności alkoholu dla osób niepełnoletnich. 62% uczniów szkół podstawowych i 41% uczniów gimnazjów nie wie, czy da się łatwo kupić alkohol. Świadczy to o tym, że nie podejmowali takich prób. Jedna trzecia badanych gimnazjalistów twierdzi, że nie jest to trudne.

Zjawisko przemocy i agresji wśród dzieci i młodzieży w dużej mierze ma źródło w relacjach domowych, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi.

Ponad połowa ankietowanych uczniów nie doświadczyła przemocy w szkole, niecałe 25 % incydentalnie (kilka razy w roku) zetknęło się z przemocą słowną lub fizyczną. Pozostali uczniowie spotykają się z agresją częściej. 93% ankietowanych uczniów podstawówek i 83 % gimnazjalistów czuje się bezpiecznie w swoich szkołach.

Sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu byli kolejną grupą, która wzięła udział w badaniu. W tej grupie badawczej sprawdzano postawy ankietowanych względem następujących zagadnień:

- sprzedaż alkoholu nieletnim i nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowane przez osoby spożywające alkohol.

77% badanych sprzedawców jest przekonana, że dostęp do alkoholu powinien podlegać kontroli. Łącznie 71% badanych sprzedawców napojów alkoholowych stwierdziło, że alkohol zawarty w piwie jest tak samo groźny jak ten zawarty w wódce. Respondenci w większości wypadków uważają, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku (70%). Duża grupa sprzedawców (78%) ocenia, że osobie poniżej 18 roku życia nie jest łatwo kupić napój alkoholowy w lokalnych sklepach. Łącznie 93% osób uważa, że picie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Niemalże jednogłośnie twierdzą, że nawet niewielkich ilości alkoholu nie powinny spożywać kobiety ciężarne (97%) oraz kierowcy przed prowadzeniem pojazdu (95%). Większość sprzedawców napojów alkoholowych w Ostrowi Mazowieckiej uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia (93%). Sprzedawcy mają zróżnicowane poglądy odnośnie liczby punktów sprzedaży w ich okolicy. Mniej więcej tyle samo osób jest za, co i przeciw opinii, jakoby było ich za dużo. Jedna trzecia sprzedawców napojów alkoholowych w Ostrowi Mazowieckiej deklaruje, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się kilka razy w miesiącu i prawie tyle samo, że kilka razy w tygodniu. Ponad 60% badanych zgłosiło, że nie sprzedało w przeszłości alkoholu osobie niepełnoletniej. Prawie 30% z nich nie było jednak w stanie ocenić czy takie zdarzenie miało miejsce. Najprawdopodobniej wiąże się to z faktem, że w przypadku wątpliwości co do wieku, sprzedawcy nie zawsze sprawdzają dowody potwierdzające wiek (35%). Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być stosunkowo częstym zjawiskiem. 35% przebadanych sprzedawców przyznaje, że takie incydenty zdarzają się co najmniej kilka razy w tygodniu. Zdecydowana większość przebadanych sprzedawców deklaruje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miały miejsce żadne nieprzyjemne zajścia związane z używaniem alkoholu w obrębie sklepu. 8% respondentów deklaruje, że w ciągu wskazanego przedziału czasowego wzywała odpowiednie służby z powodu podobnego zajścia. Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w Ostrowi Mazowieckiej. Przeważająca większość osób deklaruje, że kontrola ta funkcjonuje dobrze.

Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane statystyczne uzyskane od jednostek i instytucji działających na terenie miasta z lat 2014-2016.

Na terenie Miasta Ostrow Mazowiecka zlokalizowanych jest 63 punkty sprzedaży napojów alkoholowych. Liczba mieszkańców miasta na dzień 05 grudnia 2017 r. wynosiła 22 324 osób. Na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypada 354 mieszkańców.

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od KPP w Ostrowi Mazowieckiej dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych.

L.p.	Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem środków odurzających	2014 rok	2015 rok	2016 rok
1	Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (zawartość alkoholu w organizmie wynosi powyżej 0,5 stężenia alkoholu we krwi)	86	67	84
2	Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu (zawartość alkoholu w organizmie wynosi od 0,2 do 0,5 stężenia alkoholu we krwi)	18	11	22
3	Zakłócanie porządku publicznego	23	27	32
4	Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	4	0	6
5	Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	3	1	1
6	Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem w PDOZ KPP Ostrów Maz.	169	136	46

Dane liczbowe zdarzeń związanych z przemocą domową na terenie miasta Ostrów Mazowiecka i powiatu ostrowskiego otrzymane od KPP w Ostrowi Mazowieckiej.

L.p.		2014 rok	2015 rok	2016 rok
1	Liczba interwencji domowych	511	446	449
2	Liczba interwencji dotyczących przemocy w rodzinie	211	196	196
3	Liczba ofiar ogółem, w tym:	320	256	271
4	- kobiety	208	192	195
5	- mężczyźni	39	25	27
6	- nieletni	73	39	49
7	Liczba sprawców ogółem, w tym:	213	196	196
8	- kobiety	6	7	5
9	- mężczyźni	207	189	191
10	- nieletni	0	0	0
11	Liczba sprawców pod wpływem alkoholu	131	120	123
12	- kobiety	2	0	0
13	- mężczyźni	129	120	123
14	- nieletni	0	0	0

Na terenie Miasta Ostrów Mazowiecka działa Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, który został powołany Zarządzeniem Burmistrza Miasta Ostrów Mazowiecka Nr 8/2011 z dnia 22 lutego 2011 r., obecny skład zespołu został określony w Zarządzeniu Nr 134/2017 z dnia 5 września 2017 r.

Procedura Niebieskiej Karty (NK) dane otrzymane od MOPS w Ostrowi Mazowieckiej.

L.p.		2014 rok	2015 rok	2016 rok
1	Ilość Niebieski Kart część A ogółem, w tym złożonych przez:	58	54	50
2	- MOPS - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej	2	1	0
3	- MKRPA - Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ostrowi Mazowieckiej	2	1	0
4	- Placówki zdrowia	1	0	0
5	- KPP - Komendę Powiatową Policji w Ostrowi Mazowieckiej	53	52	50
6	Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	4	5	6
7	Liczba spotkań grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego	164	166	164
8	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart, część C	32	41	37

9	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart, część D	28	27	29
10	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty	48	47	47
11	- w tym z lat ubiegłych	12	6	9
12	Ogólna liczba osób w rodzinie objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego	66	62	68
13	Liczba zakończonych procedur Niebieskiej Karty	36	43	35

Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dane MKRPA)

L. p.	Działania	2014 rok	2015 rok	2016 rok
1	Ilość posiedzeń Miejskiej komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	12	12	12
2	Wnioski skierowane celem sądowego zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego	38	23	24
3	Wnioski o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego ogółem od 1997 r.	674	695	720
4	- w tym nowe	33	21	25
5	Zlecenie przeprowadzenia badań przez biegłych sądowych	42	34	32
6	Spotkania grup roboczych, w których uczestniczył członek MKRPA	34	47	43
7	Przeprowadzone rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze	77	63	96
8	Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	119	112	118
9	Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym:	13	22	6
10	Dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	0	2	-

Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2014 - 2016 dotyczyła średnio 915 rodzin, w tym około 22 rodzin korzystających ze świadczeń z powodu problemów uzależnień. Rodzaje udzielanej pomocy przez MOPS to świadczenia pieniężne, rzeczowe oraz porady. Głównymi powodami przyznawania pomocy były bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Na dalszych miejscach znalazły się osoby dotknięte długotrwałą chorobą, bezradność opiekuńczo - wychowawcza, alkoholizm. Najwięcej pomocy otrzymały osoby niepracujące oraz bezrobotne bez prawa do zasiłku, pracujący dorywczo oraz emeryci i renciści.

Wnioski i rekomendacje.

Przeprowadzona diagnoza stanowiąca ocenę stanu potrzeb w społeczności lokalnej wskazuje na następujące obszary problemów, które będą stanowić priorytet w podejmowanych działaniach prewencyjnych i naprawczych:

- **przedwczesna inicjacja alkoholowa** (23% mieszkańców pierwszy raz spróbowało alkoholu poniżej 12 roku życia),
- **problemy środowiskowe** (najczęściej deklarowaną okoliczność inicjacji alkoholowej wśród dzieci ze szkół podstawowych to spożycie alkoholu z członkiem rodziny, natomiast gimnazjaliści najczęściej sięgali po alkohol na spotkaniu ze znajomymi),
- **zagrożenie przemocą** (wyniki badań są niepokojące, ponieważ 28 % respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie),
- **zagrożenie cyberprzemocą** (badania wykazały, że 35 % respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienie), a kolejne 6% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało),
- **brak świadomości zagrożeń** (8-14% mieszkańców opowiedziało się za tym, iż spożycie niewielkiej ilości alkoholu jest możliwe w czasie ciąży lub przed prowadzeniem pojazdu),
- **ryzyko uzależnienia wśród uczniów** (prawie jedna czwarta uczniów szkół gimnazjalnych zadeklarowała, że spożywają alkohol kilka razy w miesiącu lub częściej).

Aktualna diagnoza zagrożeń wskazuje także, iż problemy alkoholowe dotyczą problemów życia społecznego. Świadczy o tym np. konieczność objęcia prewencją całej populacji pod względem zapewnienia bezpieczeństwa (74% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym).

Jednym z działań priorytetowych powinna być wielopoziomowa intensyfikacja zapobiegania przemocy w rodzinie (w tym pomoc pracownikom szkół w reagowaniu związanym z powyższym problemem, uruchamianie procedury Niebieskiej Karty).

Edukacja społeczna, promocja działań na rzecz przeciwdziałania występowaniu zjawiska uzależnienia od alkoholu powinna zostać poszerzona o działania prewencyjne, gdyż brak jest właściwej wiedzy nt. konsekwencji używania alkoholu przez kobiety w ciąży (możliwość uszkodzenia płodu i zaburzeń rozwoju dziecka) oraz picia nawet niewielkich dawek alkoholu przez kierowców (uszkodzenie ciała lub utrata życia uczestników ruchu drogowego). Profilaktyka w tym zakresie, prowadzona już na poziomie uczniów starszych klas szkół podstawowych i gimnazjów pozwoli na zwiększenie wiedzy i da możliwość wypracowania prawidłowej postawy w dorosłym życiu.

Alkohol jako substancja psychoaktywna niesie bardzo wysokie ryzyko szkód zdrowotnych, psychologicznych i społecznych szczególnie wśród dzieci, młodzieży i młodych dorosłych. Działania ujęte w Miejskim Programie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych będą zatem kontynuacją działań wynikających z zadań odnoszących się do profilaktyki. Realizowane będą one w oparciu o sprawdzone, uznane za najbardziej skuteczne strategie, zwiększające wsparcie społeczne dla zadań służących ochronie zdrowia.

III. ZASOBY

1. Burmistrz Miasta Ostrów Mazowiecka,
2. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
3. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
4. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
5. Miejska Świetlica Socjoterapeutyczna,
6. Straż Miejska,
7. Komenda Powiatowa Policji,
8. Szkoły podstawowe i gimnazja,
9. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji,
10. Miejski Dom Kultury,
11. Grupa wsparcia dla ofiar przemocy oraz grupy AA,
12. Organizacje pozarządowe, kluby abstynenckie i inne instytucje zajmujące się działalnością profilaktyczną i naprawczą,
13. Parafie,
14. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna,
15. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

IV. CELE PROGRAMU

Cel główny:

Zmniejszenie występowania zjawiska uzależnienia od alkoholu na terenie Miasta Ostrów Mazowiecka.

Cele szczegółowe:

- ograniczenie picia alkoholu przez dzieci i młodzież,
- profilaktyka wzrostu skali uzależnień,

- zmniejszenie dostępności alkoholu,
- ograniczenie szkód zdrowotnych, wynikających z uzależnień od alkoholu,
- ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin obarczonych problemem alkoholowym,
- ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i grupie rówieśniczej,
- ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem,
- zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom z problemem alkoholowym.

V. ZADANIA PROGRAMU I PLANOWANE DZIAŁANIA W ROKU 2018

1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych, a także działania na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozaszkolnych programach opiekuńczo wychowawczych i socjoterapeutycznych.

Adresaci:

Społeczność lokalna, rodziny, dzieci i młodzież, pracownicy oświaty, pracownicy służby zdrowia, pracownicy służb społecznych.

Działania:

- 1) Edukacja społeczna i promocja działań na rzecz przeciwdziałania występowaniu zjawiska uzależnienia od alkoholu.
- 2) Utrwalanie wśród dzieci i młodzieży postaw abstynenckich (szczególnie tych, które pochodzą ze środowisk o negatywnych wzorcach picia), głównie poprzez włączanie w zajęcia sportowe i rekreacyjne, wspieranie rozwoju młodych talentów.
- 3) Organizowanie i finansowanie szkolnych programów edukacyjnych i profilaktycznych w szczególności dla uczniów z grup ryzyka oraz szkoleń dla nauczycieli w ramach szkolnych programów profilaktyki.
- 4) Promowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież: dofinansowywanie zajęć, obozów, kolonii i wycieczek.
- 5) Współudział w działaniach promujących bezpieczny sposób spędzania czasu dla dzieci i młodzieży oraz wzmacniających czynniki chroniące i motywujące do większej aktywności w życiu społecznym – rozwój zorganizowanych zajęć pozaszkolnych.
- 6) Prowadzenie powszechnej edukacji w zakresie wiedzy o szkodliwości alkoholu.
- 7) Profilaktyka zachowań ryzykownych i promocja zdrowia – udział w ogólnopolskich, wojewódzkich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno – edukacyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców.
- 8) Organizowanie lokalnych kampanii profilaktycznych.
- 9) Wdrażanie różnorodnych form profilaktyki rówieśniczej.
- 10) Wspieranie działalności świetlic środowiskowych w realizacji programów socjoterapeutycznych, programów z elementami profilaktyki alkoholowej dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Ostrów Mazowiecka, a także zwiększanie umiejętności wychowawczych ich rodziców poprzez dofinansowanie/finansowanie działalności merytorycznej, dożywiania dzieci, zakupu sprzętu, materiałów plastycznych i piśmiennych.
- 11) Zakup i dostarczanie do szkół literatury i innych materiałów edukacyjno – informacyjnych, dotyczących problematyki uzależnień m.in. ulotek, broszur, plakatów i czasopism.
- 12) Organizacja konkursów i wystaw promujących trzeźwy i zdrowy styl życia.
- 13) Poszerzanie i doskonalenie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, adresowanych do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, osób dorosłych, w tym programów profilaktyki uwzględniających czynniki chroniące i czynniki ryzyka używania substancji psychoaktywnych i innych zachowań ryzykownych, w szczególności zalecanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.

- 14) Monitorowanie i badanie skuteczności działań profilaktycznych podejmowanych w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Ostrów Mazowiecka na rok 2018.

Realizatorzy:

- 1) Wydział Oświaty, Kultury i Integracji Społecznej Urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka,
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 3) Miejska Świetlica Socjoterapeutyczna,
- 4) Psycholodzy, pedagodzy, kadra pedagogiczna szkół i przedszkoli miejskich,
- 5) Organizacje pozarządowe i inne instytucje zajmujące się działalnością profilaktyczną i naprawczą.

Terminy:

Zadania ciągle prowadzone od stycznia 2018 roku do grudnia 2018 roku.

Kontrola i nadzór:

Burmistrz Miasta Ostrów Mazowiecka.

Wskaźniki realizacji celów:

- 1) ilość osób uczestniczących w programach profilaktycznych,
- 2) ilość osób uczestniczących w wycieczkach i innych formach aktywności połączonych z realizacją programów profilaktycznych,
- 3) ilość zorganizowanych konkursów, wystaw w zakresie promocji zdrowia,
- 4) ilość zakupionych publikacji i materiałów edukacyjnych w ramach działań edukacyjno – informacyjnych,
- 5) liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w pozalekcyjnych zajęciach lub imprezach sportowych,
- 6) ilość zrealizowanych programów.

2. Udzielanie rodzinom, w których występuje problem uzależnień, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

Adresaci:

Rodziny, w których występuje problem uzależnień.

Działania :

- 1) Udzielanie pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej członkom rodzin osób pijących szkodliwie bądź uzależnionych.
- 2) Rozpowszechnianie informacji o możliwościach i instytucjach wspierających rodziny z problemem alkoholowym i dotkniętych przemocą domową, zwiększenie dostępności i skuteczności zorganizowanych form pomocy psychologicznej i społecznej dla członków rodzin z problemem alkoholowym.
- 3) Finansowanie wybranych usług i programów profilaktyczno – terapeutycznych i wspomagających proces readaptacji społecznej dla osób uzależnionych, członków rodzin z problemem alkoholowym oraz osób dotkniętych przemocą domową.
- 4) Monitorowanie sytuacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie we współpracy z kuratorami sądowymi, policją, pedagogami szkolnymi. Udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego.
- 5) Wspomaganie realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej w placówkach przeznaczonych dla dzieci z grup ryzyka np. w świetlicy socjoterapeutycznej.
- 6) Udział w ogólnopolskich kampaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy.
- 7) Organizowanie szkoleń i konferencji w zakresie rozpoznawania i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 8) Wspieranie działalności grup samopomocowych, środowisk abstynenckich oraz grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.

- 9) Współpraca z grupami AA oraz grupą wsparcia dla ofiar przemocy.
- 10) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
- 11) Kontynuacja działań Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie pomocy rodzinom z problemem alkoholowym poprzez:
 - prowadzenie rozmów motywujących do podjęcia leczenia przez osoby uzależnione,
 - kierowanie na badania w przedmiocie uzależnienia,
 - kierowanie do sądu wniosków o poddanie się leczeniu odwykowemu osób uzależnionych.

Realizatorzy:

- 1) Wydział Oświaty, Kultury i Integracji Społecznej Urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka,
- 2) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 4) Miejska Świetlica Socjoterapeutyczna,
- 5) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- 6) Psycholodzy, pedagodzy, kadra pedagogiczna szkół i przedszkoli miejskich,
- 7) Grupy samopomocowe,
- 8) Organizacje pozarządowe i inne instytucje zajmujące się działalnością związaną z rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.

Termin realizacji:

Zadania ciągle prowadzone od stycznia 2018 roku do grudnia 2018 roku.

Kontrola i nadzór:

Burmistrz Miasta Ostrów Mazowiecka.

Wskaźniki realizacji celów:

- 1) ilość Niebieskich Kart skierowanych do Zespołu Interdyscyplinarnego,
- 2) ilość wniosków o poddanie obowiązkowi leczenia odwykowego skierowanych do Sądu,
- 3) ilość dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych i profilaktycznych,
- 4) ilość działających na terenie miasta grup samopomocowych.

3. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.

Adresaci:

Rodziny, w których występuje problem uzależnień.

Działania:

- 1) Współpraca z przedstawicielami administracji rządowej, w tym z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przedstawicielami samorządu wojewódzkiego w zakresie realizacji programów edukacyjno – profilaktycznych, szkoleń i monitorowania problemów.
- 2) Informowanie o dostępności usług terapeutycznych i pomocowych dla osób uzależnionych i ich rodzin.
- 3) Zorganizowanie bezpłatnej pomocy prawnej, psychologicznej oraz socjalnej.
- 4) Organizowanie i finansowanie szkoleń kadry medycznej, terapeutów, pedagogów, kuratorów, liderów grup samopomocowych, członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, członków Zespołu Interdyscyplinarnego.

- 5) Wspieranie procesu utrzymywania abstynencji przez osoby uzależnione i motywowanie ich do podjęcia leczenia odwykowego.
- 6) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
- 7) Finansowanie badań biegłych sądowych dotyczących uzależnienia od alkoholu.

Realizatorzy:

- 1) Wydział Oświaty, Kultury i Integracji Społecznej Urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka,
- 2) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 4) Miejska Świetlica Socjoterapeutyczna,
- 5) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- 6) Psycholodzy, pedagodzy, kadra pedagogiczna szkół i przedszkoli miejskich,
- 7) Grupy samopomocowe,
- 8) Organizacje pozarządowe i inne instytucje zajmujące się działalnością związaną z rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.

Termin realizacji:

Zadania ciągle prowadzone od stycznia 2018 roku do grudnia 2018 roku.

Kontrola i nadzór:

Burmistrz Miasta Ostrów Mazowiecka.

Wskaźniki realizacji celu:

- 1) ilość osób, z którymi przeprowadzono rozmowy motywujące do leczenia,
- 2) ilość przeszkolonych lekarzy, terapeutów, pedagogów, kuratorów, liderów grup samopomocowych, członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, członków Zespołu Interdyscyplinarnego,
- 3) ilość udzielonych porad prawnych i psychologicznych.

4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (t.j. Dz. U. z 2016 r. 487 z późn. zm.) oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Adresaci:

Sprzedawcy napojów alkoholowych oraz społeczność lokalna.

Działania:

- 1) Prowadzenie ciągłej kampanii na rzecz przestrzegania przepisów dotyczących sprzedaży i podawania napojów alkoholowych w placówkach handlowych i gastronomicznych (w tym szkoleń dla sprzedawców).
- 2) Podejmowanie interwencji w związku z działaniami mającymi charakter niedozwolonej reklamy lub promocji napojów alkoholowych.
- 3) Inicjowanie działań na rzecz systematycznego podejmowania interwencji przez funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej w sytuacjach spożywania alkoholu w miejscach publicznych.
- 4) Ograniczenie dostępności alkoholu poprzez przestrzeganie warunków i zasad wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych – określonych prawem lokalnym i ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- 5) Ograniczenie dostępności sprzedaży alkoholu nieletnim oraz propagowanie spożywania napojów alternatywnych wśród dorosłych podczas imprez publicznych.

- 6) Podejmowanie innych działań wynikających z bieżącej analizy sytuacji i skali problemów związanych z nadużywaniem alkoholu na terenie miasta Ostrów Mazowiecka.

Realizatorzy:

- 1) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 2) Komenda Powiatowa Policji,
- 3) Straż Miejska,
- 4) Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka.

Termin realizacji:

Zadania ciągle prowadzone od stycznia 2018 roku do grudnia 2018 roku.

Kontrola i nadzór:

Burmistrz Miasta Ostrów Mazowiecka.

Wskaźniki realizacji celu:

- 1) ilość kontroli przeprowadzonych w punktach sprzedaży alkoholu,
- 2) ilość przeszkolonych sprzedawców napojów alkoholowych,
- 3) ilość wydanych/cofniętych zezwoleń na sprzedaż alkoholu,
- 4) ilość interwencji policji i straży miejskiej wobec naruszania warunków sprzedaży alkoholu oraz wobec osób spożywających alkohol w miejscach publicznych.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

1. Zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.) źródłem finansowania zadań ujętych w programie są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

2. Wydatki przeznaczone na realizację zadań wynikające z w/w ustawy określone w niniejszym Programie, ujmuje się w planie budżetowym Miasta Ostrów Mazowiecka:

Dział 851 - Ochrona Zdrowia, Rozdział 85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi oraz Rozdział 85153 - Zwalczanie narkomanii.

3. Zadania w ramach niniejszego Programu mogą być również finansowane poprzez zwiększenie środków pozostających w dyspozycji Miasta, z dotacji celowych Wojewody oraz ze środków zewnętrznych.

VII. MIEJSKA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I ZASADY JEJ FINANSOWANIA

Na terenie miasta Ostrów Mazowiecka działa Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, powołana na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.). Jej skład został ustalony Zarządzeniem Burmistrza Miasta nr 160/2015 z dnia 25 listopada 2015 roku. Do zadań Komisji należy:

1. Inicjowanie działań w zakresie:

- 1) zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży,
- 4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych oraz innych środowisk, udzielanie pomocy służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

2. Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego:

- 1) przyjmowanie i analiza zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu z jednoczesnym wystąpieniem przesłanek z art. 24 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 2) kierowanie osób nadużywających alkoholu, o których mowa w art. 24 na badania przez biegłych,
- 3) kierowanie do sądu wniosków o wszczęcie postępowania o zastosowaniu obowiązku o poddanie się leczeniu odwykowemu.

3. Opiniowanie wniosków o przyznanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w miejscu lub poza miejscem sprzedaży w kwestii zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami Rady Miasta Ostrów Mazowiecka.

4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

5. Inicjowanie działań w obszarze przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Członek Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymuje wynagrodzenie w kwocie 150 złotych brutto za udział w posiedzeniu. Podstawą do wypłaty wynagrodzenia jest lista obecności na posiedzeniu Komisji podpisana przez Przewodniczącego Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych lub w przypadku jego nieobecności przez Zastępcę Przewodniczącego.